

III

Ἐγνώρισα ἄλλοτε γέροντα, διυσχυριζόμενον ὅτι κατήγετο ἐκ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, καὶ ἡ ἴδεα αὔτη ἦν ἡ μόνη ξενότροπος ἥτις ἐνεφιλοχώρησεν εἰς τὴν ἐνεργητικὴν ἄλλως διάνοιάν του καὶ τὸ δίκαιον πνεῦμά του.

Μοὶ ἔλεγε δὲ συνεχῶς:

— Τέκνον μου· ἐσμὲν οἱ ἐκπεφυλισμένοι ἀπόγονοι γενεᾶς μεγάλης, ἐνδόξου καὶ ἰσχυρᾶς. Ἡ ἀνθρωπότης ἐξασθενεῖ βαθμηδὸν ἐν τῇ πορείᾳ τῶν αἰώνων, τὸ δὲ αἷμα ἀποψύχεται μετὰ δρόμου δισχιλίων ἐτῶν.

Ἐκλινον ταπεινῶς τὴν κεφαλὴν ἀκούων τοὺς λόγους τούτους καὶ δὲν ἐτόλμων ν' ἀποκριθῶ οὐδέν. Ἐσκεπτόμην ὅμως καθ' ἑαυτόν :

Ἡ ἀνθρωπότης διαμένει ἰσχυρὰ ἐν μέσῳ τῶν αἰώνων· οἱ νιοὶ ἀξίζουσι τοὺς πατέρας· τὸ αἷμα καθίσταται θερμότατον ὅταν φέγη ἐπὶ τῶν διδαγμάτων τοῦ παρελθόντος, τῶν χαλίκων τούτων τῆς ἀχανοῦς τρίβου τῆς ὑπάρξεως, οἵτινες φθείρουσι διὰ τῆς προστριβῆς τὴν ἀμφιβολίαν καὶ ὑγιάζουσι τὴν σκέψιν διὰ τῆς πείρας.

Ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ὁ ἀνθρωπός εἶνε ὁ ὁδοιπόρος ὁ πρὸς τὸ τέρμα βαδίζων καὶ οὐδαμῶς ἀνησυχῶν περὶ τῶν ἐνδυμάτων ἄτινα καταλείπει ἐπὶ τῶν ἀκανθῶν τῆς ὁδοῦ. Τέρμα του ἡ ἀλήθεια Ἀς φθείρηται ὅθεν ἀπὸ σταθμοῦ εἰς σταθμὸν τὸ σῶμά του καὶ ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν· ἀλλὰ τὸ πνεῦμα ἃς προχωρῇ πρὸς τὸ θεῖον τέλος. Ἀς προχωρῇ μέχρι τοῦ πρώτου είμαρμένου ὅρίου ἔνθα ὁ Θεὸς γέγραφε πυρίνοις χαρακτῆρισιν: Υἱὲ τῆς γῆς, στῆθι!

Ἄλλὰ τί θὰ συμβῇ τότε; Εἰς τὸν σταθμὸν τοῦτον θ' ἀναπαυθῶμεν διὰ τοὺς κόπους μας καὶ θὰ μᾶς ἐπευφημήσωσι διὰ τὴν πρόσδοτὸν μας, θὰ ὅμεν ἀκόμη οἱ ἀφόβοι καὶ ἀκάματοι ὁδοιπόροι, οἵτινες, φθάνοντες μέχρι τῆς κορυφῆς τοῦ ὅρους, βαθίζουσι μετ' εὐχαριστήσεως τὸ βλέμμα εἰς τὴν διανυθεῖσαν ἀδύσσον λέγοντες: Αἴνος τῷ Κυρίῳ! Καὶ προσθλέποντες εἴτα τὸ μέλλον προστιθέσιν: Ἐλπίς!

Οὕτως ἐπίσης καὶ ἡ ἀνθρωπότης συλλήθη δην κρινομένη δύναται νὰ ἔχῃ τὴν νεότητα καὶ τὸ γῆράς της, ἀπαραλλάκτως· ὡς τὸ κατ' ἴδιαν ἄτομον.

Ἡ νεότης τοῦ ἀτόμου εἶνε ἡ ἐργασία ἐνὸς μόνου ὑπὲρ ὅλων, ἡ δὲ τῆς ἀνθρωπότητος εἶνε ἡ ἐργασία ὅλων ὑπὲρ τοῦ ἐνός.

Τὸ γῆρας καὶ τοῦ μὲν καὶ τῆς δὲ εἶνε ἡλικία μεταβατική, μεθ' ἣν εἰσέρχονται ἄμφω εἰς τὴν ἀτελεύτητον καὶ περιλαμπῇ τῆς ἀθανασίας ἡμέραν.

Achille Simon

φάνταστος τοῦ παρ' ἡμῖν διακεκριμένου καλλιτέχνου κ. Γ. Βρούτου σμίλη ἀπετύπωσεν ἐπὶ τοῦ πεντελικοῦ μαρμάρου διὰ τῶν λεπτοτάτων χαρακτήρων τῆς θείας τέχνης.

Ο Κοραῆς ὑπὸ πατρὸς ἐμπόρου γεννηθεὶς ἐν ἔτει 1742, ἐδιδάχθη τὰ πρῶτα γράμματα τῆς παιδικῆς ἡλικίας ἐκ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Θωμασίδος, εἴτα δὲ ἐμαθήτευσε παρ' Ἰθακησίῳ τινὶ μοναχῷ. Ἀλλὰ τὴν νεανικήν του μόρφωσιν ὁ Κοραῆς ὀφείλει εἰς τὸν ἐφημέριον τοῦ ἐν Σμύρνῃ Ὄλλανδικον προξενείου Bernard Keun, παρ' ὃ καὶ ἔμεινεν ἄχρι τῆς εἰς Ἀμστελόδαμον ἀποστολῆς αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ πατρός του λόγῳ ἐμπορίου.

«Ἐπὶ ἔτη διατρίψας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ — λέγει ὁ ἀείμνηστος καθηγητὴς Π. Ἀργυρόπουλος ἐν τῷ ἐκφωνηθέντι λόγῳ του τῇ 20 Μαΐου 1850 κατὰ τὴν ἐπέτειον ἑορτὴν τοῦ Πανεπιστημίου — μεταξὺ τοῦ Κερδῶν Ἐρμοῦ καὶ τῶν Μουσῶν ταλαντεύομενος, συνεστήθη παρὰ τοῦ B. Keun εἰς ἄλλον ἐπίσης σοφὸν ιερέα A. Buurt, καὶ εἰς τὴν σύζυγόν του Καρολίναν, λογίαν ἐπίσης καὶ συγγραφέα λογικῆς, ἣν μετὰ ζῆλου ἐσπούδασεν ὁ Κοραῆς. Ἡ εἰς Σμύρνην ἐπάνοδός του ἐβύθισεν αὐτὸν εἰς μελαγχολίαν ὀλίγον τῆς παραφροσύνης (ώς ὁ ἴδιος ὅμολογεῖ) ἀπέχουσαν· διότι ἡ μὲν θέα τῶν Οθωμανῶν ἦτο πρὸς αὐτὸν ἀφόρητος, τὸ δὲ ἐμπόριον παρεξέτρεπεν αὐτὸν τῶν νοητικῶν του ἐργασιῶν. Μετὰ πολλὰς λοιπὸν δυσκολίας καὶ ἀντιλογίας πρὸς τὸν πατέρα του, ἐπιθυμοῦντα νὰ τὸν διατηρήσῃ εἰς τὸν ἐμπορικὸν βίον καὶ νὰ τὸν νυμφεύσῃ μὲν νεάνιδα εὐειδῆ καὶ βαθύπλουτον, μετέβη εἰς Μονπελλίε τῆς Γαλλίας, ὅπου ἐπὶ ἔτη σπουδάσας τὴν ιατρικὴν ἀνηγορεύθη διδάκτωρ ἐν τῇ Ἰατρικῇ Σχολῇ.

Ἐκτοτε ἥρξατο ὁ φιλολογικὸς τοῦ Κοραῆ βίος πλήρης δόξης καὶ πλήρης μεγαλείου, ὃν ἐν τῷ στενῷ τούτῳ χώρῳ ἀδυνατοῦμεν νὰ περιλάβωμεν, ἀλλὰς τε δὲ πολλοὶ πρὸ ἡμῶν διὰ μακρῶν ἀφηγήθησαν.

Οφείλομεν ὅμως νὰ μὴ παρασιωπήσωμεν τὸ μέγιστον αὐτοῦ ἔργον, ἦτοι τὴν ἀναμόρφωσιν τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης, ἣν «παραλαβὼν — ὡς λέγει καὶ ὁ ἀείμνηστος Κόκκινος, ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἀπαγγελθέντι κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν ἀποκαλυπτηρίων τοῦ ἀνδριάντος αὐτοῦ — παρὰ τῶν προκατόχων γενεῶν ἐκπτωτὸν τοῦ φυσικοῦ καὶ τοῦ πνευματικοῦ κάλλους τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς, ἐπελήφθη μὲν ἡράκλειον ἀληθῶς δύναμιν τῆς ἀνορθώσεως αὐτῆς καὶ ἐλύτρωσεν ἐκ τῆς νάρκης τοῦ φυτικοῦ βίου, ὃν ἔζη τέως ἀνεπίγνωστος, ἀναγαγὼν αὐτὴν εἰς τὰ αἰθέρια ὑψη τῆς πγευματικῆς αὐτοσυνειδήσεως. Ἡ γλώσσα εἶχεν ἀποδάλει τὸ κάλλος αὐτῆς, ὅτε ἡ ἴδεα τοῦ καλοῦ ἔδυσεν ἐν τῇ πνιγηρᾷ τῆς δουλείας ἀτμοσφαίρᾳ. Ἐξεπιπτε δὲ κατὰ μικρὸν μέχρι τελείας ἀμαυρώσεως ἐν τῇ καθ' ἡμέραν χρήσει τοῦ πλήθους, ἀποβάλλοντος βαθμηδὸν διὰ τὴν ἀπαιδεύσιάν τὴν αἰσθησιν τῆς πνευματικῆς δυνάμεως». Γνωστὴ δὲ εἶνε ἡ φιλοπατρία του, ἥτις ἦτο τὸ μυστηριώδες κέντρον τῆς ψυχικῆς αὐτοῦ ρώμης, ἡ καυστικὴ ὕελος ἥτις συγκεντρώσασα τὰς πολλὰς καὶ διεσκορπισμένας ἀκτῖνας τῆς εὐρείας αὐτοῦ διανοίας, παρήγαγε πῦρ ἰσχυρὸν καὶ φλόγα, τὴν φλόγα τῆς ἐλευ-

Η ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΕΤΗΡΙΣ ΤΟΥ ΚΟΡΑΗ

Ἐπὶ τῇ πεντηκονταετηρίδι τοῦ ἔξοχου πατριώτου, τοῦ μεγάλου τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης ἀναμορφωτοῦ, δίδομεν σήμερον πιστὴν εἰκόνα τοῦ ἐν τοῖς προπυλαίοις τοῦ Εθνικοῦ Πανεπιστημίου ἀνδριάντος αὐτοῦ, ὃν ἡ εύ-

θερίας, δι' ἡς, ὡς φοῖνιξ ἐκ τῆς τέφρας του, ή Πατρὶς ἡμῶν ἀνεγεννήθη: «Διότι τὸ μεγαλεῖον τοῦ Κοραῆ ἐνέκειτο λέγει ὁ κ. Α. Κοντόσταυλος ὁ ἔτερος τῶν ἐκφωνησάντων λόγον, εἰς μίαν μόνην αὐταρχικὴν κυβερνῶσαν ἰδέαν, ἰδέαν πρακτικὴν καὶ μεγάλην, τὴν μεγίστην πασῶν, τὴν ἰδέαν τῆς λυτρώσεως τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ τῆς δουλείας καὶ τῆς ἀνύψωσεως αὐτοῦ εἰς τῆς ἐλευθερίας τὸ θεῖον κράτος».

Ο Κοραῆς ἀπεβίωσεν ἐν Παρισίοις τῇ 6 Ἀπριλίου κατὰ τὸ Γρηγοριανὸν ἡμερολόγιον ἥτοι τῇ 25 Μαρτίου καθ' ἡμᾶς τοῦ ἔτους 1833, ἐνεταφιάσθη δὲ ἐν τῷ Mont Parnasse, χαραχθέντος ἐπὶ τοῦ τάφου του τοῦ ἔξης ἐπιγράμματος:

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ ΚΟΡΑΗΣ ΧΙΟΣ ΥΠΟ ΞΕΝΗΝ
ΜΕΝ ΙΣΑ ΔΕ ΤΗΙ ΦΥΣΑΣΗΙ Μ' ΕΛΛΑΔΙ ΠΕ
ΦΙΛΗΜΕΝΗΝ ΓΗΝ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ ΚΕΙΜΑΙ

Ο δὲ πρὸ τῶν προπυλαίων ἀνδριὰς αὐτοῦ, ἐν τῶν λαμπροτέρων τῆς ἐλληνικῆς καλλιτεχνίας ἔργων, ὅπερ, ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν, ὄφείλεται εἰς τὸν διακεκριμένον παρ' ἡμῖν καλλιτέχνην κ. Γ. Βροῦτον καὶ διακρίνει ἀρμονία τέχνης καὶ τελεία παράστασις τῶν χαρακτήρων, ἐστήθη τῇ 11 Μαΐου 1875, χάρις εἰς τὴν γενναίαν προσφορὰν τῶν πατριωτικῶν τέκνων τῆς εὐάνδρου ἀλλ' ἀτυχοῦς Χίου.

Τῇ 25 ἐπομένως τοῦ παρελθόντος Μαρτίου, ἐπετείω τῆς ἀποτινάξεως τοῦ δουλικοῦ κλοιοῦ ἀπὸ τοῦ ἐλληνικοῦ τραχήλου, συνεπληροῦτο ἀκριβῶς πεντηκονταετῆρίς ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ δαφνοστεφοῦς Χίου. Καὶ ὅμως, ὡς πᾶσα ἔθνικὴ ἔορτὴ ἀπό τίνος, καὶ ἡ ἔορτὴ αὕτη παρῆλθεν ἐν ὑπερβορείῳ ψυχρότητι, διότι βόρειος παγωμένος ὥκεανὸς κατέκλυσε τὴν καρδίαν τοῦ ἐκνευρισμένου "Ἐλληνος τῆς σήμερον, προκειμένου ν' ἀναμνήσθη τῶν δοτήρων τῆς ἐλευθερίας του εὐγνώμων, μεταρσιούμενος πρὸς στιγμὴν ἀπὸ τοῦ βορέορου τοῦ παρόντος εἰς τὰς τηλαυγεῖς σφαίρας τῶν ἀνδραγαθημάτων ἐκείνων, οἵτινες ἔθηκαν τὰ θέμεθλα τοῦ ἐλληνικοῦ Θρόνου.

Η ΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ

ΟΙ ΕΞ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ ΓΕΛΩΤΟΠΟΙΟΙ

Πασίγνωστον εἶνε τὸ ἐκ τῶν ὥραιοτέρων δραμάτων τοῦ Ούγκω, 'Ο Βασιλεὺς εὔθυμος, ἔνθα πρωταγωνιστεῖ ὁ γελωτοποιὸς Τριβουλέτος καὶ ὅπερ, μελοποιηθὲν ὑπὸ τοῦ Βέρδη, τοσάκις διὰ τῆς περιπαθοῦς αὐτοῦ μουσικῆς συνεκίνησε καὶ ἐξῆρε τοὺς θαμῶνας τῶν Ἀθηναϊκῶν θεάτρων.

Σημειώσεις τινές, σχετιζόμεναι πρὸς τὴν ιστορίαν τῆς ἐμφανίσεως τῶν ἔξ ἐπαγγέλματος γελωτοποιῶν, τῶν θλιβερῶν εύτυχῶν τούτων ὑπάρξεων, καὶ τῆς δύσεως τοῦ ἀστέρος των ἀπὸ τῶν βασιλικῶν αὐλῶν, φρονοῦμεν, δὲν θὰ ἐπασχολήσωσιν ἀνωφελῶς τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας.

Τὸ ἔθιμον τοῦ διατηρεῖν γελωτοποιοὺς χάριν οἰκιακῆς ψυχαγωγίας ἐπεκράτησεν ἀνέκαθεν ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Ἐν τούτοις δὲν φαίνεται ἀπορριπτέα καὶ ἡ γνώμη ἐκείνων, οἵτινες ἀνάγουσι τὴν ἀφετηρίαν τοῦ ἔθιμου τούτου εἰς προγενεστέραν ἐποχήν. Οἱ ἀρχαῖοι Ἀθηναῖοι εἶχον τοὺς δημοσίους αὐτῶν γελωτοποιούς, οὓς προσηγόρευον εὐτραπέλους, ἐνίστε δὲ καὶ παρασίτους διὰ τὴν προνομίαν, ἃς ἀπελάμβανον, ἵνα παρακάθηνται αὐτόκλητοι εἰς τὰ συμπόσια. Ἐν τῷ Ξενοφῶντι ἀπαντᾶται περικοπή, καθ' ἣν ὁ Σωκράτης ἐπέβαλε σιγὴν εἰς εὐφάνταστον κωμικὸν Φίλιππον, καὶ παρὰ πολλοῖς δ' ἄλλοις τῶν ἀρχαίων συγγραφέων πλεῖστα ἐγράφησαν ἐπὶ τοῦ προκειμένου. Ἡ Πώμη εἶχε καὶ αὕτη τοὺς κιναίδους τῆς, πολλὰ δὲ ξόανα, κείμενα ἐν ταῖς ἀγοραῖς, ὑπετύπουν προσφύεστατα τὰς γελωτοποιούς φύσεις. Ἡ Δύσις κατόπιν ἐμιμήθη τὸ ἔθιμον τοῦτο τῆς Ἀνατολῆς, ὁ δὲ Κάρολος Ε' τῆς Γαλλίας ἀναφέρεται γράψας πρὸς φίλον του, ὅπως τῷ προμηθεύσῃ γελωτοποιὸν ἴκανόν, «μὴ ἀρκοῦντος ἐνὸς ὃν πρό τίνος ἐτήρει ἐν τῇ Αὐλῇ». Ο Πάπας Λέων ὁ Ι' ἐγέλα ἀσβεστον πρὸ τῶν χαριεντοισμῶν τῶν γελωτοποιῶν, εἰς δὲ τὸν Κλήμεντα τὸν Ζ' ἐδέσθε νὰ σταλῶσιν ἐκ τοῦ Μεξικοῦ γελωτοποιὸν πρὸς ψυχαγωγίαν. Ἐκτοτε, ὅσημέραι ἐνισχυομένης τῆς τάσεως τῶν Αὐλῶν πρὸς τὸ παιζειν, εὐφυολογεῖν, ἀστεῖεσθαι καὶ γελᾶν, οὐ μόνον ἄνδρες ἐσπούδαζον εἰδικῶς τὴν τέχνην τοῦ γελωτοποιοῦ, ἀλλὰ καὶ γυναῖκες ἐπεδόθησαν εἰς τὸ προσφιλές ἔργον, τὸ πολλὰς τὰς τιμὰς καὶ ὡφελείας προσπορίζον τότε. Οἱ γελωτοποιοὶ δὲν ὑπῆρξαν μόνον οἱ προστατευόμενοι τῶν Παπῶν, ὡς ἀναφέρει ἡ μεσαιωνικὴ παράδοσις τῆς Δύσεως, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐμπιστοί καὶ πεφιλημένοι τῶν Βασιλέων, μεγάλην ἀσκοῦντες ἐπιρροὴν ἐν τῇ Πολιτείᾳ. Βραδύτερον δὲ Πέτρος ὁ Μέγας κατήρτισε στρατόπεδον γελωτοποιῶν ἐκ τῶν ἐπιστημόνων καὶ σοφῶν ἐκείνων, ὃν ἡ διαγωγὴ δὲν ἐφαίνετο αὐτῷ συνάδουσα πρὸς τὸ κοινὸν τῆς Πατρίδος συμφέρον. Οὕτως ὅταν ἐπιστήμων τις οἰοσδήποτε παρέβαινε κατά τινα τρόπον τὰ ἐπιτεταγμένα αὐτῷ καθήκοντα, βασιλικὴ ἐπινεύσει κατετάσσετο πάραυτα εἰς τὸν θίασον τῶν γελωτοποιῶν, ὃν καθῆκον ἐπεβέβλητο τὸ προκαλεῖν τὰ εὐγενῆ αἰσθήματα, ἀτίνα ἐν τούτοις δὲν ἦσαν, φαίνεται, πάντοτε τέλεον ξένα πρὸς τὴν κοινωνικὴν ταύτην ὑποστάθμην, ὡς ἀπεκάλει οὐλήδην τοὺς γελωτοποιοὺς τούτους ὁ Σαλισδουρῆ, διότι ἀναφέρονται πολλὰ παραδείγματα εὐπατριδῶν σωθέντων διὰ χειρὸς τῶν γελωποιῶν τούτων καὶ πλεῖστα ἀναγράφονται ἐν τῇ ιστορίᾳ τοῦ μεσαίωνος ἐπεισόδια, ἐν οἷς καταφαίνεται, ὅτι τὸ γέρας τοῦ ἱπποτισμοῦ δὲν ἐκόσμει ἀναξίως τῶν γελωτοποιῶν τὰ στήθη. Φαίνεται, ὅτι εἰς ὅλας τὰς ἐκατονταετηρίδας τοῦ παρελθόντος ἐπεπόλασεν εύτραπελος χαρακτήριο πρόξενος ἀφειδοῦς γέλωτος ἀσυνθίθους εἰς τὴν σύνοφρυν κυνικότητα τῆς συγχρόνου ἐποχῆς.

Ἡ ἐνδυμασία τῶν γελωτοποιῶν ὑπέστη ποικίλας μεταβολὰς κατὰ διαφόρους τόπους καὶ χρόνους. Ο Βίλκ Σόμερς, εἰς τῶν γελωτοποιῶν Ἐρρίκου τοῦ Η', ἔφερε πάντοτε λινοστολήν ποδήρη. Ή εἰκὼν αὐτοῦ, ἔργον τοῦ